

Василевич В. В. - учений секретар Вченої ради Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

ТЕНДЕНЦІЇ КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Злочинність є складним соціально-правовим явищем, що іманентно притаманне кожному суспільству на будь-якому етапі його розвитку. Причому соціальна природа й соціальна обумовленість злочинності виявляються передусім у тому, що вона виникає з конкретних діянь, учинених людьми в суспільстві і проти інтересів суспільства, їхньої особливої соціальної поведінки [1, с. 74], охоплюючи собою, зокрема, сферу службової діяльності, що набуває особливого значення в контексті забезпечення встановленого в державі режиму законності та правопорядку. Корупційна злочинність, що за своїми ознаками істотним чином відрізняється від загальнокримінальної злочинності, маючи відношення до неправомірного використання владних повноважень, серед іншого завдає шкоди ефективності організації та реалізації державного і господарського управління в суспільстві [2].

Кримінологічний аналіз злочинності, її показників, причин і умов безпосередньо пов'язаний із розробленням комплексу соціальних, організаційних й правових заходів запобігання як злочинності загалом, так і конкретним злочинам.

Сьогодні на низькому рівні лишається стан протидії кримінальній та адміністративній корупції. Закінчено розслідуванням 553 (6 міс.

2015 року - 1093) кримінальних проваджень за фактами корупції, що виявлені працівниками органів поліції, з яких лише 3 (40) учинено в складі організованих груп і злочинних організацій. Порівняно з першим півріччям 2015 року значно знижено ефективність розслідування вказаних правопорушень у Чернівецькій (на 93 %, з 121 до 8) Рівненській (на 87 %, з 38 до 5), Запорізькій (на 83 %, з 30 до 5), Волинській (на 82 %, з 89 до 16), Тернопільській (на 78 %, з 28 до 6), Житомирській (на 74 %, з 27 до 7) областях [3, с. 11].

На недостатньому рівні організовано роботу з розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із зловживанням владою або службовим становищем (- 41 %). Жодного такого корупційного діяння не розслідувано у семи регіонах - у Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Кіровоградській, Тернопільській, Чернігівській, Чернівецькій областях.

На 51 % (з 347 до 170) зменшилася кількість розслідуваних фактів отримання неправомірної вигоди, зокрема у Волинській (на 90 %, з 42 до 4), Кіровоградській (на 90 %, з 31 до 3), Сумській (на 85 %, з 7 до 1), Рівненській (на 78 %, з 9 до 2), Київській (на 75 %, з 12 до 3), Запорізькій та Миколаївській (на 71 %, з 14 до 4) областях.

Направлено до суду з обвинувальним актом 541 (6 міс. 2015 року - 1065) кримінальне провадження по корупції. Значно погіршилися результати роботи в цьому напрямі в Чернівецькій (на 93 %, з 121 до 8), Рівненській (на 87 %, з 31 до 4), Волинській (на 83 %, з 89 до 15), Запорізькій (на 83 %, з 30 до 5), Тернопільській (на 78 %, з 28 до 6), Житомирській (на 69 %, з 16 до 5) областях.

Понад 70 % українців переконані, що рівень корупції в країні не знизився, а уряд не хоче викривати хабарників. Рейтинги корупції в Україні високі, адже про неї почали говорити і боротися з нею. Найбільше хабарників, на думку українців, - серед держслужбовців (65 %), народних депутатів (64 %), податківців (62 %), суддів (61 %), поліцейських (54 %). Останнє місце у рейтингу посідають релігійні лідери (32 %) [4].

Як зазначено в дослідженні, українці звикли до корупції в повсякденному житті. За поточний рік вони найчастіше платили хабарі у дитсадочках та школах (38 %), у медичних закладах (33 %), представникам дорожньої поліції (33 %), а також у сфері соціального захисту. І хоча майже третина українців готова відмовити хабарнику, але 42 % опитаних вважають, що повідомляти про факт корупції до відповідних органів не варто - на думку одних, від цього нічого не зміниться, інші ж бояться наслідків такого викриття.

Привертає увагу той факт, що боротьба з корупцією ведеться, як і раніше, в основному серед державних службовців нижчої ланки, суб'єкти корупційних діянь вищих категорій викриваються не в значній кількості. Так, за звітний період оштрафовано лише 4 (6 міс. 2015 року - 5) державних службовця 3-4 категорій (м. Київ - 2, Кіровоградська Чернігівська області по одному) [3, с. 12].

Такі невисокі показники, які свідчать про критичне ставлення українців до антикорупційних зусиль уряду, значною мірою зумовлені

тим, що тема боротьби з корупцією набула останнім часом неабиякої популярності. Надмірна увага людей до корупційних скандалів, якими нині багата Україна, створює враження, ніби корупція активізувалася, хоча насправді вона стала більш очевидною, адже про неї почали говорити вголос.

Україна посіла 130 місце зі 168 позицій у світовому Індексі сприйняття корупції, оприлюдненому Transparency International. Країна отримала 27 балів зі 100 можливих, заробивши за рік один бал та опинилася на одному рівні з Іраном, Камеруном, Непалом, Нікарагуа та Парагваєм. Водночас Росія посіла в рейтингу 119 місце, Білорусь - 107, Польща - 30, Грузія - 48, Німеччина - 10 [5].

Здобути підвищення рейтингу цього року Україні вдалося завдяки більш критичному ставленню суспільства до корупціонерів. Про це свідчать дані дослідження Bertelsmann Foundation Transformation Index, які враховують під час визначення Індeksu сприйняття корупції. Збільшилися кількість викривачів корупції, зростає число гострих матеріалів про корупціонерів у засобах масової інформації, на які влада змушена реагувати. Представники законодавчої та виконавчої гілки влади дедалі менше використовують свої службові повноваження для незаконного збагачення, побоюючись зіпсувати свій імідж в очах суспільства. Утім питання невідворотності покарання корупціонерів, як і раніше, потребує покращення. На сьогодні високопосадовців рідко притягують до відповідальності.

Незначний поступ також спостерігається щодо створення державних інституцій з протидії корупції, про що йдеться в дослідженні Freedom House Nations in Transit. Влада, дійсно, зробила низку позитивних кроків стосовно створення законодавства щодо важливих антикорупційних органів, але зволікає із його імплементацією. Окремим болючим питанням залишається намагання представників влади особисто контролювати обрання керівництва цих органів.

Найгірше на індексі позначилася взаємодія влади та бізнесу. За останній рік рівень корупції виріс у частині надання комунальних послуг підприємцям, щорічних податкових відрахувань. За цим показником Україна отримала три бали за шкалою World Economic Forum Executive Opinion Survey. Водночас відбулося несуттєве покращення щодо винесення судових рішень на користь підприємців і етичних норм поведінки державних чиновників при спілкуванні з представниками бізнесу. Але позитив у цих питаннях не переважив негатив від взаємодії з комунальниками та податківцями [6].

На сьогодні спроби суспільства й держави подолати цей всеохоплюючий різновид злочинності не досягли бажаних результатів. Отже, для продовження процесів антикорупційних змін в Україні необхідно:

- розробити стратегію кадрової політики у сфері державного управління на основі принципів доброчесності, професійності, незаангажованості та високої моральності;
- невідкладно забезпечити прозоре функціонування незалежних антикорупційних органів (Національного агентства з питань запобігання

корупції, Національного антикорупційного бюро і Спеціалізованої антикорупційної прокуратури), передбачивши їх належне фінансування в бюджеті;

- прискорити роботу з розроблення порядку перевірки даних електронного декларування, що створило б правове підґрунтя для притягнення до відповідальності осіб, які не зможуть надати пояснення легального походження матеріальних активів ;

- імплементувати закон про прозоре фінансування політичних партій та обмежити олігархічний контроль за їх діяльністю;

- реалізувати реальну судову реформу та забезпечити роботу антикорупційного суду. Припинити суддівську практику звільнення високопосадовців-хабарників від ув'язнення;

- забезпечити принцип невідворотного покарання для посадовців, що вчинили корупційний злочин, зокрема за подання неправдивої інформації в декларації;

- імплементувати закон про публічні закупівлі. Знизити корупційні ризики під час закупівель за державні кошти;

- забезпечити ефективний громадський контроль за діяльністю центральних органів державної влади й місцевого самоврядування у процедурі витрачання бюджетних коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. / А. П. Закалюк. - Київ : Ін Юре, 2007. - Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. - 424 с.

2. Костенко О. М. Корупція в Україні - основний антиукраїнський фактор / О. М. Костенко [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://narodna.prawda.com.ua/politics/47ecdd7bdfcfc>. - Назва з екрана.

3. Аналітична довідка про стан і основні тенденції криміногенної та безпекової ситуації в Україні у I півріччі 2016 року / Департамент аналітичної роботи та організації управління МВС України. - Київ : МВС України 2016. - 52 с.

4. Українці вкрай невдоволені рівнем боротьби з корупцією [Електронний ресурс] / Transparency International Україна. - 2016. - Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/news/media-about-us/6477.html>. - Назва з екрана.

5. Transparency International: Україна за рік здобула лише один бал у Індексі сприйняття корупції [Електронний ресурс] / Deutsche Welle.

- 2016. - Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/transparency-international>.
- Назва з екрана.

6. Тимченко О. Індекс корупції CPI-2015 [Електронний ресурс] /

О. Тимченко // Transparency International Україна. - 2016. - Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/%D0%A1PI-2015>. - Назва з екрана.